

TARBIYALANUVCHILARNI ESTETIK TARBIYALASH OMILLARI VA VOSITALARI

Avezova Maxliyo Sultonnazir qizi

*Urganch davlat universiteti Pedagogika fakulteti
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi 2-bosqich talabasi*

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada maktabgacha ta'lim muassasalarida estetik tarbiyaning asosiy vositalari haqida umumiy ma'lumotlar berilgan.

Tayanch so'zlar: bola, tarbiya, ta'lim, vosita, muhit, tabiat, faoliyat.

Аннотация: В данной научной статье представлены общие сведения об основных средствах эстетического воспитания в дошкольных образовательных учреждениях.

Ключевые слова: ребенок, воспитание, образование, инструмент, среда, природа, деятельность.

Abstract: This scientific article provides general information about the main means of aesthetic education in preschool educational institutions.

Key words: child, upbringing, education, tool, environment, nature, activity.

Maktabgacha ta'lim muassasalarida estetik tarbiyaning asosiy vositalari quyidagilardir:

- bolalarni urab turgan muhit, turmush estetikasi;
- tevarak-atrofdan olingan taassurotlar;
- tabiat, san'at asarlari;
- bolalarning tasviriy faoliyatlari;
- bayramlar, kungil ochar tadbirlar;
- ma'lum maqsadga qaratilgan va rejali ravishda amalga oshiriladigan ta'lim.

Maktabgacha ta'lim muassasalarini o'rab turgan go'zallik muhiti bolalarning har tomonlama kamol topishiga, estetik didlarining tarbiyalanishiga yordam beradi.

Pedagogika sistemasiga xos bulgan estetika va etikaning birligini oilada, bolalar bogchalarida kichkintoylarnn tarbiyalashda bermalol qo'llash mumkin. Lekin turmush estetikasini yaratish uchun tarbiyachi va ota-onalarning madaniyatli, yaxshi xulqli, xushmuomala, badiiy didli bo'lishlari talab etiladi. Tarbiyachi bolalarning did, yaxshilab joylashishiga kuyilgan mebelga, chiroyli idishlarga, gullarga qaratadi. Harbir yangi narsa, yangi bezak bolalar bilan birga kurib chitsnladi. Eng muhimi, hamma narsalarni bolalarda estetik zavqni quzg'ata oladigan qilib ko'rsatish kerak.

Bolalarga estetik zavq uyg'otish uchun ularga kuzatilayotgan narsaning mazmuni va ahamiyatini tushuntirish kerak. Bolalarning hislariga ta'sir etish uchun bu hali yetarli emas. Eng muhimi, bu yerda kattalarning namunasidir. Tarbiyachining uzi

zavqlansa, ortiqcha suzlersiz guzallikka qiziqish uyg'ota oladi va bolalarda estetik kechinmalar paydo qila oladi. Bolalar tarbiyachidan «Nima uchun oltin kuz deyiladi?»- deb so'rashadi, tarbiyachi istirohat bog'iga borib ko'ramiz, deb javob beradi. Bog'ga borishganda bolalarga taklif etadi:

Shuni ta'kidlash kerakki, ajoyibot yonimizdadir, bolalarni shu ajoyibotni ko'ra bilishga, undan ayratlana olishga o'rgatish lozim. Tabiatning go'zalligini va ajoyibligini inson hayot go'zalligiga, san'at go'zalligi va ajoyibotiga aylantiradi.

Jonajon tabiat estetik tarbiyaning qudratli vositasi bo'lib xizmat qiladi. Tevarakatrofdagi tabiat guzalligi xattoeng kichik bolani ham quvontiradi. Uning tuygular va xayollarda saqlangan go'zalligi bolalikda ayniqsa yorqin va chuqur idrok qilinadi, inson bularni butun hayoti davomida esidan chiqarmaydi. Sayr, ekskursiya vaqtida tarbiyachi bolalarni tabiatning rang-barangligiga, uning uzgarishi va uygunligiga qaratadi, tabiat hodisalariga qiziqish uygotadi, unga muhabbat va ehtiyotkorlik munosabatini tarbiyalaydi, asrab-avaylashga o'rgatadi.

Bularning hammasi bolalarning estetik didlarini tarbiyalaydi, ular kishilarning mehnat natijalarini ko'rib, atrofdagi go'zallik inson mehnati tufayli yuzaga kelishiga ishonch hosil qiladilar. MTMda tabiat burchagi tashkil etiladi. Undagi xayvonlar va usimliklarni kuzatish va parvarish kilish bolalarda estetik idrokni, ularga nisbatan to'g'ri munosabatni, go'zallik yaratish xohishini shakllantiradi va qizg'in faoliyatga undaydi. Yilning yoz fasllarida polizda, gulzorda, bog'cha maydonchasida mehnat qilishda ham bolalar estetik zavq oladilar. Kuzda o'z mehnati mevasini yeyish bolaga alohida estetik huzur bag'ishlaydi. Dala va bog'larga sayrga borganda tabiatning go'zalligi va boyligidai, u yerdagi dehqonlarning yaratuvchilik mehnatlaridan benihoya zavqlanishadi.

San'at yuksak estetik zavkning, kishi xursandchiligining tuganmas manbai bo'lib xizmat qiladi. Shu bilan bir vaktida har bir kishining rivojlanishi, ma'naviy boyish uchun ham vositadir. Badiiy asar kishining his-tuyg'ulariga ta'sir etsa, hissiy kechinmalar kishida fikrlashni uygotadi, Badiiy asardan hayajonlanish fikrlashni faollashtiradi. Qiziqarli ertak yoki rayem bolada fikrlar o'yinini uygotadi. Bu tugrida S.YA.Marshak shunday degan edi: «Qizil shapkacha» ertagini bolalar qatorasiga 20 marta eshitishga tayyorlar. Bunga sabab ertak o'z tuzilishi bo'yicha aniq, uning mantini va motivi izchil, har kanday bola o'zini ertakdagi qahramon o'rniga qo'ya oladi va «Qizil shapkacha»ni o'ynay oladi. San'atning hamma turlari - adabiyot, rassomchilik, haykaltaroshlik, teatr, kino bolalarga tushunarlidir. Musiqa bolalarning kayfiyatini ko'tarib ertalabki badan tarbiyada yangray boshlaydi. yilning quruq va issiq va ekskursiya, sayr va uyin va ashulalar ijro etilishi kerak, bu bolalarni yanada bir-biriga yaqinlashtiradi, ruhini kutaradi. Maydonchada mehnat qilish jarayonida ijro etilgan ashula harakat ritmini uygunlashtiradi, bolalarga mehnat quvonchini bag'ishlaydi.

Bolalarda estetik idrokning rivojlanishi uchun ularni haqiqiy san'at asarlari bilan tanishtirish zarur. Radio, oynai jahonda san'at ustalari va tengdoshlari ijro etgan asarlar bolalarning estetik rivojlanishida katta yordam beradi.

Ashula aytib uyinga tushishda asosan xals ijodi asarlaridan foydalaniladi, bu bolalarni ahloiqy-estetik tarbiyalash uchun g'o'yat qimmatli vositadir. Bolalar xalq kuylari va obrazlarini ijro etayotib, xalq tili va kuyining hamohangligini, ravonligini bilib oladilar. Bu bolalarda vatanparvarli hislarini tarbiyalaydi, musiqaviy didini shakllantiradi, bolalarni zamonaviy va klassik kuylarni idrok eta olishga tayyorlaydi. Ashula va raqsga tushishga o'rgatishda faqat to'g'ri aytish va to'g'ri harakat qilishni emas, balki ifodali aytish va yengil, chiroyli va latofat bilan raqsga tushishga o'rgatiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalar ta'lim- tarbiyasiga qo'yiladigan davlat talablari, T:, 2013 y.
2. Bolajon dasturi, T: 2016 y.
3. www.google.com internet sayti